

ИНОВАЦИЈЕ, СУШТИНА И ОРГАНИЗАЦИЈА ПРЕДМЕТНО-ГРУПНЕ НАСТАВЕ

Апстракт: Предмет овог рада јесте значај индивидуализације и диференцијације васпитно-образовног процеса и његове предности у односу на традиционалну наставу.

Кључне речи: разредно-часовни систем, предметно групна настава, подела предмета, груписање предмета.

Познато је да постоје озбиљне тешкоће на преласку из разредне у предметну наставу, па се поставља питање да ли се те тешкоће могу предупредити. Другим речима, налазимо се пред проблемом који одавно чека решење. У теоријском погледу, неопходно је наћи објашњење за појам јединственог основног образовања и васпитања у светлу јединства два подсистема од којих у једном доминира предметна настава, а у другом га нема.

У практичном погледу, треба извршити систематизацију и уопштавање искустава у свим покушајима повезивања, односно ублажавања разлика и негативних последица на развој ученика које се јављају услед организовања у два подсистема.

СУШТИНА И ОРГАНИЗАЦИЈА ПРЕДМЕТНО-ГРУПНЕ НАСТАВЕ

Пре него што изнесемо главне одлике овог модела, морамо да констатујемо да, без обзира на велике предности, овај модел а priori има један, чини нам се, непремостив недостатак: може да се примени само у школама где постоји паран број одељења истог разреда. Дозволите нам да, ипак, проговоримо о предметно-групној настави.

Часове у два паралелна одељења међусобно деле два учитеља на основу групно-предметне поделе. Један од њих у оба одељења предаје предмете из групе матерњег језика а то су: читање, писање, граматика, правопис и предмет Природа и друштво, пошто је повезан са матерњим језиком (у два одељења недељни фонд часова је од 16 до 18).

Други учитељ предаје математику, ликовну и музичку културу и физичко васпитање. С обзиром на постављени услов да у групно-предметној на-

стави не сме бити прекобројних часова, у једном од два одељења или у оба, музичку културу, страни језик, или физичко васпитање преузима трећи учитељ или предметни наставник (који у вишим разредима нема пун недељни фонд часова). На тај начин се изједначава оптерећеност оба учитеља.

У складу са оваквим решењем, у 4. разреду наставу држе два или три наставника истовремено вршећи и функцију одељенског старешине. Распоредом часова треба обезбедити свакодневно присуство оба наставника у одељењу.

У планирању предметно-групне наставе полази се од претпоставке да је она корисна за ученике јер им омогућава прилагођавање већем броју наставника и тиме олакшава прелазак из разредне у предметну наставу. Наставник сада уместо 10, предаје „само“ 4–5 предмета.

То омогућава детаљније и дубље планирање, као и боље и квалитетније припремање. Омогућено је и уже стручно усавршавање, као и упоређивање напредовања оба одељења.

Зато се очекују и бољи резултати васпитно-образовног рада. Потребно је истаћи важност координирања рада у решавању васпитно-образовних и функционалних задатака.

ПРВА ИСКУСТВА

Прва искуства указују на предност предметно-групне наставе како за наставнике тако и за ученике, у односу на класичну разредну наставу. У процесу предметно-групне наставе неопходно је остварити предметну концентрацију још током планирања. У том циљу наставници могу своје планове заједнички састављати. Велика је предност и у томе што наставници имају више времена за припремање часова.

Како се ученици прилагођавају новим околностима и каква су достигнућа.

Општа је примедба да групно-предметна настава не утиче неповољно на образовни развој ученика. Напротив, необичност нове ситуације и разноврсност повољно утичу на владање и ученичке активности. Ученици наводе да симпатишу сваког наставника, а највише им одговара разноврсна организација рада.

Контролна испитивања показују да се достигнућа нису смањила. Напротив, у неким предметима видљив је напредак. Пре свега, битна је могућност да се наставник темељитије припреми, јер има мањи број предмета. На основу сталног компарирања резултата оба одељења, обогаћује се методичка култура. Час поновљен у другом одељењу пружа прилику да се учени недостаци одстране и допуне а ефекти побољшају.

У случају да између одељења постоје разлике у нивоу знања, наставник о томе мора да води рачуна већ током планирања. На основу искустава, планирање се прилагођава нивоу знања оног одељења које је стандардније.

Такође, треба предвидети специфичне методичке поступке ради уједначавања наставног процеса.

На овај начин групно-предметна настава може да постане средство нивелисања разлика између два одељења, јер се пажња наставника нужно премешта на одељење са изразитијим проблемима.

У позитивна опажања убраја се и чињеница објективнијег вредновања рада ученика. Радећи са већим бројем ученика постоји већа могућност за упоређивање резултата њиховог рада.

Групно-предметна настава повећава одговорност наставника. Они заједно одговарају за оба одељења, одржавају заједничке пријеме и родитељске састанке и могу заједно да одлазе у посете родитељима ученика. У случају васпитних проблема, договарају се о преузимању адекватних мера. Одељења нису ривалска, већ такмичарска и сарадничка и престају нездрави односи попут „моје одељење – твоје одељење“.

Бољој проходности између разредне и предметне наставе доприносе и стручни контакти учитеља и наставника предметне наставе.

Најизразитији проблем је преоптерећеност наставника матерњег језика јер исправљају велики број писмених радова (писмени, контролни задаци, слободни састави, задаци из предмета Природа и друштво и др.). Ако је одељење бројније, тај посао је обимнији. Као могуће решење овог проблема помиње се подела матерњег језика на књижевност и граматiku. Тиме би се граматика прегруписала у математичку групу, а уместо ње би у језичку групу била пребачена ликовна култура.

Један од предлога је и тај да се групно-предметна настава може целисходно уводити и у трећи разред. Претпоставка је да би оваква организација наставе побољшала резултате, нарочито из матерњег језика и математике.

ПРЕДНОСТИ ГРУПНО-ПРЕДМЕТНЕ НАСТАВЕ

1. За наставника овај модел предстаља знатно олакшање јер се дневно припрема само за 2–3 предмета, тако да добија доста слободног времена и може га користити за темељније припремање и стручно усавршавање, као и за осавремењивање наставе новим наставним средствима, за подробнију анализу и стручнији прилаз плану и програму појединих предмета. На тај начин се максимално остварује концентрација научне грађе, што повећава ефикасност рада. Корелацији појединих предмета посвећује се већа пажња, а методе, поступке и експерименте из једног одељења можемо проверити, прецизирати и развијати у другом одељењу.

2. Групно-предметна настава захтева и омогућава максималну стручно-методичку сарадњу наставника који предају исте предмете у разредној, односно предметној настави. Наставници посећују часове и стручне састанке својих колега. Систем критеријума може се уједначити великом корелацијом. Израда јединственог методичког поступка доприноси превазилажењу тешкоћа које се јављају на прелазу из разредне у предметну наставу. Оваква орга-

низација у образовном и васпитном смислу нема негативних последица. Напротив, овај систем (назван, односно састављен од „више руку“) позитивно се квалификује у формирању знања, навика и умења због квалитетнијег припремања наставника. Могућност диференцираног рада са ученицима доприноси бољем упознавању ученикових могућности и особина и остваривању индивидуализације у настави. Стручнији рад наставника мотивационо делује, буди интересовања и омогућава већи утицај на развој личности.

3. У групно-предметној настави битно се мења и улога наставника – одељењског старешине и приближава се моделу рада одељенског старешине у вишим разредима (разредни старешина није једини предавач у свом разреду). Делокруг његовог рада проширује се и на координирање са наставницима који раде у његовом одељењу. Координација наставних програма врши се у смислу стварања неопходне садржајне предметне корелације, а битна је израда јединствених образовно-васпитних поступака, као и сарадња у планирању васпитног рада у одељењу.

4. У групно-предметној настави уместо класичних часова разредног старешине и одељенске заједнице уводе се часови тзв. «слободних разговора» као облик васпитног рада. Тематика ових часова поред садржаја који произилазе из плана васпитног рада школе, саставља се и на основу интересовања ученика, као и на основу актуелне проблематике одељенске заједнице.

5. На крају треба истаћи још једну веома важну одлику овог модела. Он, наиме, обезбеђује наставницима могућност да се према својим афинитетима опредељују за групу предмета који им више „лежи“. На тај начин ћемо избећи да наставници са слабијим знањем и мотивисаношћу предају поједине предмете што може за последицу да има и слабије знање и незаинтересованост ученика. Овај избор помаже наставнику да на најадекватнији начин и на одговарајућем нивоу преноси знање на ученике. Ову тврдњу износимо на основу чврстог убеђења да наставник не може и не треба да буде „универзалац“, који је подједнако добар из свих области наставе.

Уколико у будућности овај модел пробуди интересовање, биће неопходно и само припремање учитеља прилагодити новим потребама.

ЛИТЕРАТУРА

Ђорђевић, Босиљка (1979), *Индивидуализација васпитања даровитих*, Београд, Просвета.

Ђорђевић, Јован (1981), *Савремена настава, организација и облици*, Београд, Научна књига.

Кнежевић, Вујо (1981), *Модели учења и настава*, Београд, Просвета.

Лазаревић, Живољуб (1985), *Будућности основне школе и оспособљавање учитеља за остваривање њихове улоге*, Београд, Настава и васпитање, бр. 1–2. стр. 65.

Margit Savovic, PhD
Faculty of Education
Jagodina

INNOVATIONS. ORGANIZING SUBJECT-GROUP TEACHING

Summary: At the beginning of the 20th century, due to the weaknesses of traditional class teaching, there were a number of trials to overcome these weaknesses by stressing individualization and differentiation in education.

Although some of those trials to individualize teaching by introducing some original ideas were really significant, the class teaching system was not endangered.

Subject class teaching is a well-known system applied in schools which employ specialists in all “skills”, providing thus all teachers with the required number of working hours. Similarly to the “block-system” teaching, this teaching model affects favourably the process of students’ adapting to being taught by a number of teachers, allowing them to get used to certain features of subject teaching.

Key words: class teaching, subject-group teaching, subject division, grouping subjects teaching model affects favourably the process of students’ adapting to being taught by a number of teachers, allowing them to get used to certain features of subject teaching.